

#1 **ברכות ד:** - אמר מר: קורא קריאת שמע ומתפלל. מסייע ליה לרבי יוחנן, דאמר רבי יוחנן: איזהו בן העולם הבא? - זה הסומך גאולה לתפלה של ערבית

#2 **רש"י שם** - זה הסומך - וכל שכן דשחרית, דעיקר גאולת מצרים בשחרית הוה, כדכתיב ממחרת הפסח יצאו בני ישראל (במדבר לג), וסמיכת גאולה לתפלה רמזה דוד בספר תהלים, דכתיב ה' צורי וגואלי (תהלים יט) וסמך ליה יענך ה' ביום צרה (שם כ), ואמרינן בברכות ירושלמי (פרק א) מי שאינו סומך גאולה לתפלה למה הוא דומה - לאוהבו של מלך שבא ודפק על פתחו של מלך, יצא המלך ומצאו שהפליג - אף הוא הפליג, אלא יהיה אדם מקרב להקדוש ברוך הוא אליו, ומרצהו בתשבחות וקלוסין של יציאת מצרים, והוא מתקרב אליו, ובעודו קרוב אליו יש לו לתבוע צרכיו

#3 **ברכות ט:** - אמר ליה רבי אלעא לעולא כי עיילת להתם שאיל בשלמא דרב ברונא אחי במעמד כל החבורה, דאדם גדול הוא ושמח במצות: זימנא חדא סמך גאולה לתפלה ולא פסיק חוכא מפומיה כוליה יומא

#4 **ויקרא כה:כה** - כִּי יִמּוֹדַךְ אֶחֱיֶיךָ וּמָכַר מֵאֲחֻזְתּוֹ וּבָא גֹאֲלוֹ הִקְרַב אֵלָיו וְגָאַל אֶת מִמְכָּר אֶחָיו

#5 **שם מח-מט** - אַחֲרֵי נִמְכַר גֹּאֲלֵה תִּהְיֶה לוֹ אֶחָד מֵאֲחָיו וְגֹאֲלֵנּוּ. או דדו או בן דדו וְגֹאֲלֵנּוּ או מִשְׁאֵר בְּשָׂרוֹ מִמִּשְׁפַּחְתּוֹ וְגֹאֲלֵנּוּ או הַשִּׁיגָה דְדו וְנִגְאָל

#6 **ילקוט שמעוני תורה פרשת בא רמז קצט** - ועברתי בארץ מצרים אני ולא מלאך והכיתי כל בכור אני ולא שרף וכו' אני הוא ולא אחר

#7 **דברים ה** - אֲנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים.

#8 **ס' תפילת ישרים עמ' 250**

"דמר (אמר) ר' זעירא בשם ר' אבא בר ירמיה: שלש תכיפות הן, תכף לסמיכה שחיטה, תכף לנטילת ידיים (מים אחרונים) ברכה, תכף לגאולה תפילה... אמר רבי יוסי בי רבי בון: כל מי שהוא תוכף סמיכה לשחיטה, אין פסול נוגע באותו קרבן וכל מי שהוא תוכף לנטילת ידיים ברכה, אין השטן מקטרג באותה סעודה וכל מי שהוא תוכף גאולה לתפילה, אין השטן מקטרג באותו היום" (ברכות פרק א דף טו).

המשותף לשלוש הפעולות, שחיטה, ברכה ותפילה, הוא בזה שמקדימים בסמוך לעשייתן מעשה נוסף, המשווה את המשמעות האמיתית למעשה שנעשה.

בפעולת הסמיכה הקודמת לשחיטה אומרים את הווידוי, הנותן להקרבת הקרבן את משמעותו כמעשה תשובה, שהוא עיקר עניינו של הקרבן.

נטילת הידיים לפני הברכה היא ביטוי של טהרה מעשית, כדי שההתייחסות שלנו לאכילה - שאנו מברכים עליה, והיא מעניקה לנו כוחות מעשיים - תהיה מרוממת ומטהרת.

לכן, מי שתוכף סמיכה לשחיטה - אין פסול נוגע באותו קרבן, מפני שאותו קרבן נעשה מתוך יחס רוחני ומוסרי נכון, וכן מי שתוכף לנטילת ידיים ברכה - אין שטן מקטרג באותה סעודה, ופירושו הוא: שהאכילה אינה רק לשם המטרה הגשמית-פיזית, שאז היה ראוי לקטרג על כך, אלא מתוך טהרה ומגמה של התקדשות ולא הסתאבות.

זהו גם העיקרון של סמיכת גאולה לתפילה. ההתקשרות לעניינה של הגאולה, היא הנותנת לתפילה את משמעותה האמיתית. ראיית התפילה כביטוי לצרכים הפרטיים בלבד, היא הבנה חלקית של מה שאנו פועלים בתפילה. התפילה היא ההתקשרות שלנו לקב"ה. במילים אחרות: בתפילה, אנו שואפים להתחבר אל הנצח, אל השאיפות ארוכות הטווח שבמציאות, אל המהות המוחלטת של המציאות. התפילה איננה כלי שרת של שאיפות פרטיות, אלא היא היכולת של הפרט להתחבר ולהתעלות אל המגמות והשאיפות האמיתיות בחיים. זאת אנו עושים מכוח הברור של סמיכת גאולה לתפילה; בקשת החיים השלמים של האומה, היא מרכז שאיפותיו של היחיד, לזה הוא קשור וזה מה שממלא את חייו הפרטיים משמעות.

לכן מי שתוכף לגאולה תפילה, אין השטן מקטרג באותו היום. היום שלו נראה אחרת. התפילה היא הגרעין של הזמן, כפי שאומר רבי יהודה הלוי בכוזרי (מאמר שלישי, ה), ובכוחה של התפילה, אם היא מתרוממת לגובה הנכון, להשפיע על היום כולו ולחבר את הזמן - את העכשווי והרגעי - אל הנצח.

#9 שמואל א:א - ויהי איש אחד מן הרמתיים צופים מהר אפרים ושמו אלקנה בן ירחם בן אליהוא בן תחו בן צוף אפרתי. ולו שתי נשים שם אחת חנה ושם השנית פננה ויהי לפננה ילדים ולחנה אין ילדים... ותקם חנה אחרי אכלה בשלה ואחרי שתה ועלי הכהן ישב על הכסא על מזוזת היכל ה'. והיא מרת נפש ותתפלל על ה' ובכה תבכה. ותדר נדר ותאמר ה' צבאות אם ראה תראה בעני אמתך וזכרתני ולא תשכח את אמתך ונתתה לאמתך זרע אנשים ונתתיו לה' כל ימי חיי ומורה לא יעלה על ראשו. והיה כי הרבתה להתפלל לפני ה' ועלי שמר את פיה. **וחנה היא מדברת על לבה רק שפתייה נעות וקולה לא ישמע ויחשבה עלי לשפחה.** ויאמר אליה עלי עד מתי תשתפרין הסירי את יינדך מעליך. ותען חנה ותאמר לא אדני אשה קשת רוח אנכי ויין ושכר לא שתיתי ואשפך את נפשי לפני ה'... וישכמו בבקר וישתחוו לפני ה' וישבו ויבאו אל ביתם הרמתה וידע אלקנה את חנה אשתו ויזכרה ה'. ויהי לתקפות הימים ותהר חנה ותלד בן ותקרא את שמו שמואל כי מה' שאלתיו.

#10 ברכות לא. - אמר רב המנונא: כמה הלכתא גברותא איכא למשמע מהני קראי דחנה (שמואל א) וחנה היא מדברת על לבה מכאן למתפלל צריך שיכוין לבו. רק שפתייה נעות מכאן למתפלל שיחתוך בשפתיו. וקולה לא ישמע מכאן שאסור להגביה קולו בתפלתו. ויחשבה עלי לשכרה מכאן ששכור אסור להתפלל

#11 רמ"א או"ח צה - וי"א כשעומד להתפלל ילך לפניו ג' פסיעות, דרך קרוב והגשה לדבר שצריך לעשות (רוקח)

#12 כף החיים שם - צריך לילך לאחוריו ג' פסיעות כדי שיפסיע אח"כ ג' פסיעות לפניו

#13 ס' תפילת ישרים עמ' 362

התפילה היא מעמד עליון, המצריך הכנה והתייחסות נאותה - "קרוב והגשה". התפילה נמצאת ב"מקום" אחר. אין היא המשך ישיר, לכל מה שקדם לה, למה שעסקנו בו לפני התפילה, לאווירת חיי היום-יום הקיומיים, בעוד האדם עוסק בהווה וב"עכשיו". בתפילה, אנו ניגשים לעמוד לפני המלך ולבטא את הכמיהה שלנו להיות קשורים לגודל עצום, קשורים לסדר, הכולל באמת עולם ומלואו, ולקמת נצחית ועליונה, החובקת את המציאות כולה.

להגיע כראוי למעמד התפילה וליצור בנפש את השינוי הנדרש למעבר קוטבי זה מהעולם הקודם, אין זה פשוט כלל ועיקר. אם לא ניגשים נכון אל התפילה, עלולים להקטין ולגמד אותה, והיא עלולה להיות המשך ישיר מדי לכל מה שעסקנו בו קודם לכן.

התפילה חייבת להיות מרוממת באמת, כדי להעניק את "מנות החיים" הטהורות, הנדרשות כאוויר לנשימה לחיינו הזמניים.

לשם כך ישנן פעולות הכנה, "מדרגות טיפוס לפסגות גבוהות", המקרבות אותנו לעניינה של התפילה, כדי שניגש אליה נכון ומתוך יחס ראוי. זהו עניינן של הפסיעות הקודמות לעמידה בתפילה.

#14 כף החיים שם (בשם חוט השני) - שפוסע לאחוריו ג' פסיעות זכר לג' מילין שנתרחקו ישראל מהר סיני בשעת מתן תורה

#15 ישמח ישראל על התפילה - וכל אדם הפוסע ג' פסיעות לאחוריו כי צריך לחשוב בדעתו קודם התפילה, מי הוא ומה הוא, ובאיזה מצב הוא עומד, סוף סוף הוא מרוחק מה' ית' ובהאיך אנפין יקום בפני מלכא?... ואעפ"כ אל יאמר לנפשו נואש, רק יבקש רחמים אשר ה' שפתיו יפתח וחלק ה' ידבר בו, ושידע היטב כי אין הקב"ה פוסל תפילת כל בריאה, אפילו הגרוע בגרועים ובביטחוננו הזה ייגש להתפלל ויכלול את עצמו בתוך עם קודש בני"י...

#16 בית יוסף שם - וזהו ג"כ הטעם לפסוע ג' פסיעות לאחר תפילת י"ח, לחזור מתוך אותן ג' מחיצות

#17 שבלי הלקט ענין תפילה ס' יח - ומצאתי לגאונים ז"ל מאי זה טעם חוזרין לאחוריהן של פסיעות לאחר תפילה. מפני שכשאדם עומד בתפילה עומד במקום קדושה ושכינה למעלה מראשו של אדם שנאמר שויתי ה' לנגדי תמיד. ותוך ארבע אמות למקום עמידתו מקום קדושה הוא ומנין שכך אמרו חכמים אסור לאדם לישוב בארבע אמות של תפילה וכיון שכן הוא כיון שנפטר אדם מתפלתו צריך לפסוע ג' פסיעות לאחוריו כדי שיצא ממקום קדושה ועמוד במקום חול. וראי' לדבר שכיון שחוזרין של פסיעות לאחוריהן נותנין שלום זה לזה כלומר עד עכשיו היינו במקום קדוש ויצאנו למקום חול

#18 יומא נג: - אמר רבי אלכסנדר אמר רבי יהושע בן לוי המתפלל צריך שיפסיע שלש פסיעות לאחוריו, ואחר כך יתן שלום. אמר ליה רב מרדכי כיון שפסע שלש פסיעות לאחוריו - התם איבעיא ליה למיקם, משל לתלמיד הנפטר מרבו, אם חוזר לאלתר - דומה לכלב ששב על קיאו

#19 מהרי"ל לקוטים לט - איתמר הממהר לחזור לתפלתו אחר שפסע אחוריו הג' פסיעות דומה לכלב ששב על קיאו. אמר מהרי"ל סג"ל דנפלה מחלוקת בין ההמון ליישב המשל הזה. ונראה אליו ליישב מהא דאיתא בכמה דוכתי' מי ששב מחטאו יהא נדמה עליו כאילו לא חטא מעולם ויהא בטוח במחילה גמורה, ולא יחשוב אולי לא נתכפרו עונותיו ויגמור בדעתו שלא לחזור לחטוא לעולם. והשתא כשאדם סיים תפלתו ופסע אחוריו ישאר עומד שם וידמה אל לבו שתפלתו נתקבלה ונתכפר ונפטר מכל וכל. ואם חוזר מיד נראה כאילו ממהר לבקש ולהתפלל על שיחזור לחטוא עוד. משל לכלב דכבר קץ ומאס במאכל שבמעיו עד שהקיאו, ושוב חוזר עליהם ומתוקים לו כדבש ואוכלם

